

TOEVALLIGHEDEN of niet ???

Op zaterdag 10 september tijdens het Monumentenweekend staat op de kasteelruïne een ouder echtpaar te praten met één van onze vrijwilligers. Ik loop langs hen en vang een deel van het gesprek op. De man is met name geïnteresseerd in de Merodeklok, die in de Sint Martinuskerk heeft gehangen en vraagt of wij er meer van weten. Hij kan zich nog herinneren dat deze klok tijdens de tweede wereldoorlog op last van de Duitsers is afgevoerd en hij vertelt dat hiervan een foto is gemaakt, waarop ook hij als kind op staat. Het toeval wil dat ook ik al enkele dagen bezig ben met die Merodeklok. Immers, vrijdag 16 september zal de prinselijke familie De Merode een bezoek brengen aan de gemeente Stein en aan de kasteelruïne van Stein. In de donjon is op de bovenste etage een ruimte ingericht dat herinnert aan de periode dat de familie De Merode de heerlijkheid Stein in bezit heeft gehad. In één van de vitrines ligt een gipsafdruk en een afgietsel van het alliantiewapen Merode - Nassau Hadamar, zoals die voorkwam op de Merodeklok. Maar ook ik weet op dat moment niet precies de geschiedenis van deze klok.

Het leidt tot een boeiende rondleiding. In de vitrine ligt de foto, waar deze 84-jarige oud (hoofd)onderwijzer, leraar, organist en dirigent Ton Clemens, als kind op staat. Meerdere namen weet hij te benoemen. De schoolkinderen kwamen op zaterdag 12 december 1942 van de biecht en werden opgetrommeld voor een foto, voordat deze klok zou worden afgevoerd. Maar hoe is het verder met de klok verlopen?

Ik maak een afspraak met het echtpaar Clemens voor de daarop volgende woensdagavond. Ton zal proberen de originele foto te vinden en de namen van de kinderen te achterhalen, ik zal proberen gegevens over de klok te vinden. We weten dat pater Munsters in 1988 een artikel heeft geschreven over de kerkklokken in het land van Zwentibold en dat hij ook schrijft over deze Merodeklok. Ook in het boek over de Sint Martinuskerk wordt over deze klok geschreven.

De Merodeklok

De daaropvolgende woensdag is een redelijke samenvatting te geven van de Merodeklok. De oudste klok van Stein, waarover gegevens bekend zijn, was de bannaalklok, die de toenmalige heer van Stein, Jan van Heinsberg, de prins-bisschop van Luik, destijds moest leveren. De bannaalklok moest over het hele gebied hoorbaar zijn en werd bij de meest belangrijke gebeurtenissen geluid. Deze klok is in 1681 per ongeluk gebroken, waarna deze door Isabella de Merode, hertogin van Holsteyn in 1688 is vernieuwd en hergoten. Isabella de Merode treedt hier op als voogdes van haar minderjarige zoon. Zij was met haar eerste man Maximiliaan de Merode overeengekomen dat zij na zijn overlijden als opvolgster van hun bezittingen zou optreden tot hun zoon meerderjarig zou zijn. In 1688 schrijft pastoor Arnold Meskes in het memorieboek van de Martinuskerk over de gebroken bannerklok: "... Door de genade van hare Doorl. Mevrouw de hertogin van Holsteyn is deze vernieuwd, ende hergoten door Christoffel en Jacob van Trier, in het dorp van Grooten Meersch, den 25 Aug. 1688; zij werd Maria genoemd en wegende 1232 pond". Ondanks de afwezigheid van de hertogin werd de klok op 8 september 1688 tijdens een groots klokkenfeest door pastoor Meskes gedoopt.

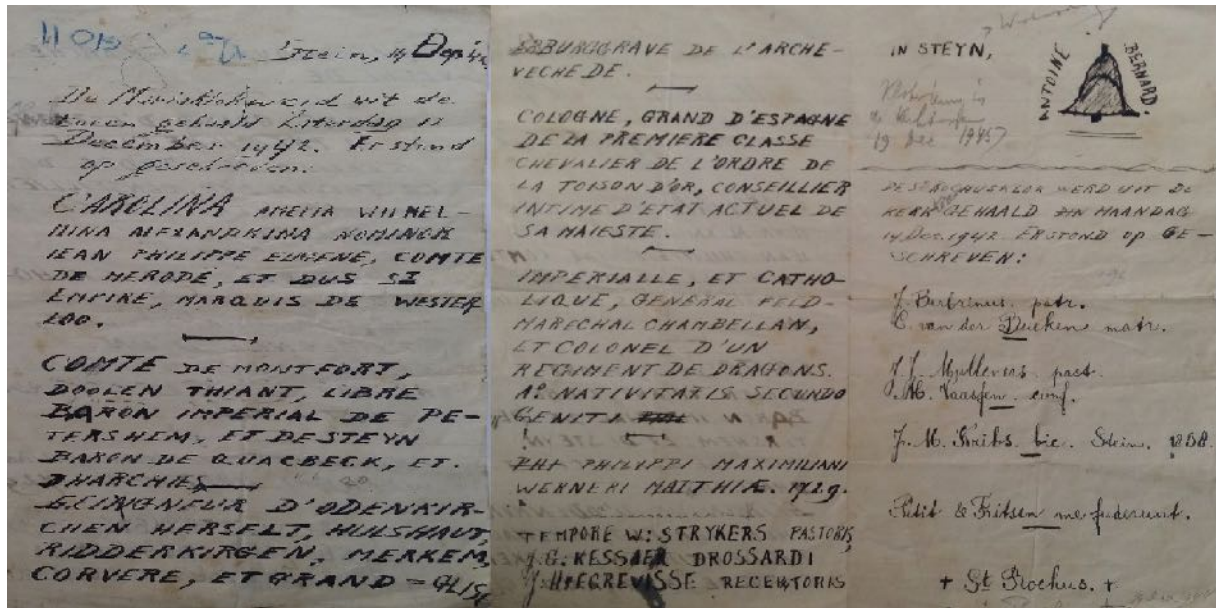
In 1712 wordt door Ferdinand Maximiliaan, aartsdeken van het Kempeiland aan de pastoor van Stein bevolen om de klok te laten hergieten. Hoewel de heer van Stein de eerst verantwoordelijke is voor de bannerklok, is het aan pastoor Willem Strijkers te danken, dat in 1729 een nieuwe bannerklok is gegoten en op de Martinuskermis, op 11 november 1729 door hem is ingezegend. Deze klok is geschonken door Jean Philippe Eugene de Merode, rijksgraaf van Merode, markies van Westerloo, enz. enz, en heer van Stein. De klok is voorzien van het alliantiewapen van de Merode en Nassau-Hadamar, de tweede echtgenote van de graaf. Voorts is de klok voorzien van een plaketaal met O.L.V. met het Kind, en een stempel van de gieter Antoine Bernard. Op de klok staat ook de volgende tekst:

+ CAROLINA AMELIA WILHELMINA ALEXANDRINA NOMINOR.
 JEAN PHILIPPE EUGENE COMTE DE MERODE ET DU St. EMPIRE
 MARQUIS DE WESTERLOO
 COMTE DE MONTFORT, D'OOLEN, THIAINT ET BATTENBOURG
 LIBRE BARON IMPERIAL DE PETERSHEM, ET DE STEYN,
 BARON DE QUAEBECK, ET D'HARCHIES,
 SEIGNEUR DÓDENKIRCHEN, HERSELT, HULSHAUT,
 RIDDERKIRCHEN, MERKEM, CORVERE, ET ORAND-GLISE,
 ERBBURGGRAVE DE L'ARCHEVECHE DE
 COLOGNE, GRAND D'ESPAGNE DE LA PREMIERE CLASSE, CHEVALIER
 DE L'ORDRE DE LA TOUSON D'OR, CONSEILLIER INTIME D'ETAT
 ACTUEL DE SA MAIESTE
 IMPERIALLE ET CATOLIQUE, GENERAL-FELD = MARECHAL - CHAM -
 BELLAN, ET COLONEL D'UN REGIMENT DE DRAGONS A^o NATIVI
 TATIS SECUNDO GENITI
 PHILIPPI MAXIMILIANI WERNERI MATTHIAE 1729
 TEMPORE W.STRIJKERS PASTORIS I.G. KESSLER DROSSARDI: i
 H. ECREVISSE RECEPTORIS IN STEYN

Opmerkelijk in de tekst is de verwijzing naar de zoon van Jean Philippe Eugene de Merode en Charlotte van Nassau Hadamar. Deze zoon Philips Maximiliaan Werner Mattheus de Merode is in hetzelfde jaar, dat de klok is ingezegend, geboren op 4 juli 1729. Opmerkelijk bovendien dat de namen van de moeder niet juist zijn weergegeven. De werkelijk namen van de tweede vrouw van Jean Philippe Eugene de Merode zijn: Charlotte Wilhelmine Amalie Alexandrina van Nassau-Hadamar

De Merodeklok uit 1729 en de in 1858 hergieten St. Rochusklok, zijn op 12 december 1942 door de "Rüstungsinspektion, abteilung Sonderreferat Metallmobilisierung" van de Duitse bezettingsoverheid ingevorderd en op transport gesteld naar Duitsland. Via Roermond en Tilburg wordt de Merodeklok na diverse protesten door de Duitsers teruggebracht naar een verzamelplaats in Groningen, waar ze tussen honderden andere klokken (van mindere monumentale waarde) wacht op transport naar de oorspronkelijke eigenaar. In november 1945 is de Merodeklok teruggekeerd in Stein en volgens een aantekening van Ton Clemens is de klok opnieuw in de toren komen te hangen op 19 december 1945. De Sint Rochusklok is niet meer teruggekeerd.

In 1949 worden twee nieuwe klokken gegoten, de Martinusklok en de Rochusklok. Alle drie de klokken komen in de nieuwe klokkenstoel te hangen. Dan echter wordt geconstateerd dat er teveel klankverschil bestaat tussen de nieuwe klokken en de oude klok. Door de bisschop wordt de aanschaf van een nieuwe Mariaklok goedgekeurd. Aanvankelijk zou de oude klok ingeruild kunnen worden en als korting gelden in de prijs. Later wordt de klok alsnog afgekeurd omdat ze gebarsten "schijnt" te zijn. De oude klok is als oud ijzer ingenomen. In totaal heeft de Merodeklok 220 jaar dienstgedaan. Terug naar het bezoek aan het echtpaar Clemens. Ton laat me een papier zien, waarop hij aantekeningen heeft gemaakt over de Merodeklok en de datum dat deze klok is afgevoerd. Hij heeft gezocht naar de originele foto, maar heeft deze niet kunnen terugvinden. Inmiddels is deze foto boven water gekomen via de sectie Heemkunde van Stichting Erfgoed Stein. Een aantal namen van kinderen heeft Ton Clemens kunnen terughalen in zijn herinnering. Hij gaat verder in overleg met anderen om ook de resterende namen te achterhalen. Wij doen echter ook een oproep om de namen van de personen die op de foto zijn afgebeeld te achterhalen.

Het bezoek van de familie De Merode

Foto Philip Driessen, met dank aan de Gemeente Stein

Vrijdag 16 september staat de familie De Merode om de vitrine, waarin de afdrucken liggen van de opdruk van de Merodeklok. Op de achtergrond afbeeldingen van voorouders van deze prinselijke familie, die allen de Heerlijkheid Stein in bezit hebben gehad. (foto gemeente Stein).

Het schilderij

Aan het einde van de avond biedt Ton Clemens mij een schilderij aan van de kasteelruïne, dat hij al ruim 10 jaar op de zolder heeft staan. Het schilderij heeft een afmeting van 80x60 cm en afgebeeld is het frontaanzicht van de kasteelruïne van Stein. Ton kan me nauwelijks iets meer vertellen over het schilderij. Het heeft diverse jaren in de gang gehangen van het verzorgingshuis Ave Maria. Ton heeft hier enkele keren als organist gespeeld en herkende op het schilderij de kasteelruïne van Stein. Hij heeft er ook met de zusters aldaar over gesproken. Na jaren werd contact met Ton opgenomen of hij het schilderij wilde hebben.

Het schilderij is niet gesigneerd. Wel staat op de houten omlijsting van het schilderij de naam Droste geschreven. Het gekke is, dat het schilderij mij niet geheel onbekend overkomt. Ik heb gezocht in mijn fotoarchief en tref een foto aan welke ik in het boek over het kloosterkerkhof van Stein geplaatst heb (pagina 70). Tot mijn verrassing komt het schilderij dat op de foto is afgebeeld, praktisch geheel overeen met het schilderij dat ik gekregen heb. Ik heb dan ook zeer sterk het vermoeden dat het hier hetzelfde doek betreft.

De foto met de schilderende pater heb ik in 2012 tijdens mijn eerste bezoek aan de Studiezaal Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven in Sint Agatha (bij Cuyk) gescand uit de fotoalbums van de MSC. In het fotoalbum stond de naam van de schilderende pater niet vermeld.

Ik ben gaan zoeken op de naam Droste en kom een aantal connecties met de MSC tegen. Ik tref aan een zeker Ben Droste, geboren in 1933.

- In het boekje "De krekel op de harp" wordt met betrekking tot de priester-dichter Jacques Schreurs genoemd "zijn voormalige confrater Ben Droste".
- Ben Droste heeft een artikel geschreven in het boek "Crisis in het ambt".
- In het boek van Gabriël Dorren "Door de wereld bewogen: Geschiedenis van de Nederlandse Missionarissen van het Heilig Hart" tref ik op pag. 137 een citaat aan van Ben Droste (1933) als docent/opvoeder bij de MSC.
- En op de grammofonplaat "Ik geloof Heer in Uw liefde" van de Zingende Paters van Stein lees ik dat Ben Droste MSC de tekst heeft geschreven van "Ik zal een liedje voor de mensen zingen".

De conclusie mag getrokken worden dat Ben Droste bij de MSC is ingetreden en in de 50'er / 60'er jaren in Stein werkzaam als docent.

Is de gevonden Ben Droste de schilder van het schilderij welke ik heb ontvangen? Ik vraag opnieuw een bezoek aan bij het archief van de MSC. Ik mis de basale persoons- en intredingsgegevens. Maar vooral ben ik benieuwd naar gegevens, waaruit kan blijken dat hij de schilder van dit schilderij is.

Via een tweedehands boekwinkel heb ik het boek "Crisis in het ambt" ontvangen. Daarnaast heb ik verschillende sites op Google gezocht en zo kom ik uit op een vraaggesprek, dat Ischa Meijer in het kader van de serie Zaken van de Ziel in 1993 heeft gevoerd met Ben Droste, beleidsmedewerker ouderenwerk bij de Stichting Humanitas in Amsterdam. Steeds meer krijg ik een beeld van Ben Droste, die in de periode 1953 - 1965 deel heeft uitgemaakt van de gemeenschap van de MSC. Zie hier een samenvatting.

Ben Droste is in 1933 in Lobith geboren. Hij volgt zijn gymnasiale, filosofische en theologische studies aan de verschillende opleidingsinstituten van de Missionarissen van het Heilig Hart. In 1953 wordt hij in deze kloostergemeenschap opgenomen. Na zijn priesterwijding in 1958 volgen nog twee jaar studie. Van 1960 tot 1962 is hij werkzaam als leraar Nederlands aan een klein seminarie van zijn congregatie. In december 1962 wordt hij benoemd tot kapelaan in een parochie in Den Haag. In februari 1965 neemt hij voorlopig en in juli van datzelfde jaar definitief ontslag uit het ambt. Na bemiddeling van de congregatie komt hij als etaleur te werken bij boekhandel van Rossem te Utrecht, en daarna is hij werkzaam bij de uitgeverij Paul Brand in Hilversum. Bij deze laatste uitgever verschijnt in 1967 het boek "*Crisis van het ambt*", over visies en verwachtingen van uitgetreden priesters. Ben Droste levert hierin zijn bijdrage: *Onvruchtbaar door menselijk isolement*. In 1970 wordt hij beleidsmedewerker ouderenwerk bij de Stichting Humanitas in Amsterdam, waar hij tot 1993 werkt. In ditzelfde jaar, aan de vooravond van zijn afscheid, praat Ischa Meijer met hem. In dit vraaggesprek geeft Ben Droste een kijkje in zijn leven en in zijn werk bij Stichting Humanitas. Ben Droste is zich na zijn werkzame leven bezig gaan houden met boswerk en met het schrijven van korte verhalen en boeken. Zijn romandebuut verschijnt in 2007: '*Aarzelend licht, een mythische toekomstverkenning*'. Dit 478 pagina's tellende boek is te lezen als Science Fiction, maar ook als een roman. Hij heeft zich vooral laten inspireren door religie, gentechologie en de aanslagen van 11 september 2001. In 2014 is zijn boekentrilogie '*De weg binnendoor*' verschenen. Het eerste boek heeft de titel '*Het licht zonder schaduw*' en is uitgegeven door Free Musketeers. De volgende delen zijn '*De schemering*' en '*De dageraad*'. Deze Ben Droste blijkt in Diepenveen te wonen en is nog steeds actief. Hij is bestuurslid en maakt deel uit van de redactie en PR-groep van de Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving.

Maar nu de hamvraag: is deze Ben Droste de maker van het schilderij. Wel, ik heb voor de gemakkelijkste weg gekozen. Ik heb hem een brief geschreven. En op donderdag 29 september krijg ik een telefoontje van een zeer verraste Ben Droste. Inderdaad, hij staat op de foto en hij is de maker van het schilderij. Dit ruim 50 jaar oude schilderij heeft hij destijds in opdracht gemaakt voor een mevrouw in Maastricht. Hij heeft het schilderij daarna nooit meer gezien. We hebben een kort gesprek over zijn Steinse periode. Naast slechte herinneringen heeft hij ook goede herinneringen aan deze periode. Zijn vrouw is onlangs, in augustus van dit jaar nog in Stein geweest en heeft hier de omgeving nog bekeken.

En zo kan het gaan. Natuurlijk is het boek over het kloosterkerkhof gestuurd naar Ben Droste. Tot zijn eigen verrassing zal hij de afbeelding van hemzelf hierin aantreffen.

Dank aan Ton Clemens en Ben Droste. Zo komt een stukje geschiedenis van 50-70 jaar geleden in herinnering.

Jos Drubers:

Bronnen: Naast reeds genoemde bronnen:

A.J. Munsters "Middeleeuws klokgelui in het land van Zwentibold", Historisch jaarboek voor het land van Zwentibold, 1988.

Leo Kusters e.a. "De St.-Martinuskerk Stein, In historie gekoesterd", Stein 2007.

"Crisis in het ambt, visies en verwachtingen van uitgetreden priesters", 1967 Paul Brand Hilversum/Antwerpen

Het vervolg: Inmiddels heeft Ben Droste en zijn vrouw op 26 oktober 2016 kasteel Stein opnieuw bezocht. Veel herinneringen kwamen bij hem naar boven. Ook heeft hij weer op dezelfde plek gestaan, van waar hij het schilderij heeft gemaakt.

Wilt U het schilderij ook graag zien? Vanaf april 2017 worden in de Maatschappelijke Ruimte van het Archeologiemuseum schilderijen getoond van Kasteel Stein, waaronder ook het schilderij van Ben Droste.